

۲- بررسی اجمالی مصرف، واردات و قیمت فندوشکر

مقدمه :

♦♦♦♦♦♦♦♦♦♦♦♦♦♦♦♦♦♦♦♦

فندوشکر نه فقط به عنوان یک شیرین کننده بلکه به عنوان سمبل مسرت و شادی در فرهنگ و آداب و رسوم کشور ما از سابقه تاریخی برخوردار است. الزام شاهنبات به مهریه و سائیدن قند در مراسم ازدواج از نمونه های آن است. با وجود حرمت و اهمیت بسزای این کالا در ایران و سابقه چندین هزار ساله تولید آن در این کشور با کمال تاسف با یاداعان داشت که از آغاز دوران جدید مصرف و در حقیقت از زمانی که استفاده از قند و شکر به مفهوم امروزی آن جایگزین تولیدات سنتی از قبیل: نبات، شکر سرخ و غیره گردید، تولیدات داخلی هیچگاه نتوانسته است تکافوی نیازهای کشور را بنماید و مقادیر معتنا بهی از منابع خارجی تامین گردیده است. با وجود اهمیت بالائسبه فراوان این کالا در نظام مصرفی کشور و حتی تحت عنوان کالای که تهیه و توزیع آن طی دورانی تامین کننده قسمتی از مخارج عمومی دولت بوده^(۱) و علی رغم استعداد های بالقوه

(۱): در سال ۱۳۰۷ که ساختمان راه آهن در دست اقدام بود دولت با وضع عوارض گمرکی برای شکر (۱۵ دینار) و قند (۳۰ دینار) سالانه حدود ۱۲۰ تا ۱۵۰ میلیون ریال در آمد کسب نمود و ۷/۱ میلیون ریال از کل هزینه ۲/۲۵ میلیون ریالی خط آهن از این طریق جبران گردید و از آنجایی که واردات و تهیه و توزیع قند و شکر در انحصار دولت بود سالیانه علاوه بر حق انحصار مبالغ عمده ای نیز از بابت مالیات راه و سود بازرگانی و حقوق گمرکی دریافت می کرده است. (علی اردهالی، اقتصاد شکر، ۲ جلد (تهران: بانک صنعت و معدن، اموری پژوهشهای اقتصادی، ۱۳۶۰)، جلد دوم، ص ۴۹.

فراوان کشاورزی نه تنها توجه کافی در جهت رسیدن به خودکفایی به عمل نیامده بلکه اعمال سیاستهای غلط اقتصادی موجباتی را فراهم آورده است که از اوایل دهه ۱۳۵۰، دولت سالانه مبالغ عمده‌ای (تحت عنوان سوبسید) جهت تامین نیازهای عموم مردم هزینه نماید.

در این مقاله سعی بر آن شده است که در طی سالهای ۱۳۵۲-۶۵، مصرف و کمبودهای قند و شکر - که از محل واردات تامین شده - و همچنین سیر قیمتها را مورد بررسی قرار داده و روند سوبسید پرداختی به قند و شکر را مورد مطالعه قرار دهیم. البته بر حسب مورد اشاراتی به موارد مشابه جهانی نیز خواهد شد.

مصرف قند و شکر :

۴۴۴۴۴۴۴۴۴۴۴۴۴۴۴۴۴۴۴۴۴۴۴۴۴۴۴۴۴۴

۱- مصرف جهانی :

مهمترین عوامل موثر در تقاضای شکر عبارتند از: جمعیت، درآمد شخصی، قیمت، فرهنگ و عادت مردم و مواد شیرین کننده رقیب، ولی عرضه آن به تنهایی تاثیر محدودی در تقاضا دارد^(۱). از دید جمعیت جهانی در قرن اخیر یکی از علل عمده افزایش مصرف در جهان بوده است بر اساس آمار منتشره از سوی سازمان بین المللی شکر در طول سالهای ۱۹۷۳-۱۹۸۶ (۱۳۵۲-۱۳۶۵) مصرف جهانی شکر از ۷۳۶۶۰ هزار تن به رقم ۱۰۰۸۵۴ هزار تن بالغ گردیده بطوری که میانگین رشد سالانه آن معادل ۲/۴ درصد بوده است که اندکی بیش از رشد جمعیت جهانی (حدود ۲ درصد) می باشد. اما ذکر این نکته ضروری است که علی رغم افزایش مصرف سرانه

(۱): همان، جلد اول، ص ۱۰۵.

جهان از ۲۰/۲ در سال ۱۹۸۰ به ۲۰/۴ کیلوگرم در سال ۱۹۸۶، مصرف سرانه در کشورهای بازاری مشترک اروپا از ۴۰/۳ به ۳۷/۶ کیلوگرم، امریکای شمالی شامل: کانادا و امریکا از ۴۱/۱ به ۳۰/۶ کیلوگرم، امریکای جنوبی از ۴۵/۸ به ۴۱/۶ کیلوگرم، آفریقا از ۱۵/۱ به ۱۴/۸ کیلوگرم، و اقیانوسیه از ۴۵/۸ به ۴۴/۲ کیلوگرم کاهش یافته است، و در حالی که در امریکای مرکزی مصرف سرانه رقم ثابت ۴۳/۸ کیلوگرم در سال را نشان می‌داد، کشورهای قاره آسیا مصرف سرانه خود را از ۸/۵ به ۱۱ کیلوگرم و کشورهای اروپایی از ۴۱/۸ به ۴۱/۱ کیلوگرم در سال افزایش دادند (۲). اگرچه بررسی‌تنها از دیدگاه قاره‌ها می‌تواند نقصانهایی داشته باشد و چه بسا کشورهای در قاره‌ها برخلاف روند مصرف همان قاره مصرف سرانه را افزایش و یا کاهش داده باشند ولی بطور کلی افزایش و یا کاهش مصرف از دو دیدگاه متفاوت می‌بایست مورد بررسی قرار گیرد: کاهش مصرف در کشورهای فقیر آفریقایی (و امریکای جنوبی) که علی‌رغم پائین بودن میزان مصرف سرانه و کاهش قیمت‌های جهانی تنها می‌توانند ناشی از مشکلات اقتصادی و مالی این قبیل کشورها در تامين شکر باشند و همچنین کاهش مصرف در کشورهای امریکایی و اروپایی که ناشی از چند عامل به شرح ذیل می‌باشد:

میزان مصرف شکر تا بعضی است از میزان درآمد که با توجه به میزان آن از خود عکس‌العمل‌های متفاوتی نشان می‌دهد. بدین معنی که با افزایش درآمد سرانه، مصرف سرانه نیز افزایش می‌یابد، در سطوح درآمد پائین‌تر، مصرف پائین است ولی با افزایش درآمد، مصرف شکر با شتاب زیادی افزایش خواهد یافت. پس از رسیدن به یک نقطه، مصرف شکر با

(1): International Sugar Organization, Sugar Yearbook 1986 (London: ISO, 1987), PP 329-332.

سرعت کمتری افزایش می یابد و سرانجام پس از رسیدن به نقطه حداکثر (اشباع)، تقاضا برای شکر را بطه ای با افزایش درآمد سرانه نخواهد داشت و به عبارت دیگر در سطوح پائین درآمدی و مصرف، کشش درآمدی تقاضا برای شکر، بزرگتر از یک می باشد.

لذا کاهش مصرف شکر در کشورهای مذکور می تواند ناشی از اشباع مصرف و یا تغییر عادات مصرفی باشد. بطوری که در کشورهای نظیر: آمریکا و ژاپن با افزایش درآمد و مصرف سرانه، کشش درآمدی تقاضا کاهش یافته و نه تنها به سمت صفر میل می کند بلکه حتی دیده شده که در نقطه ای منفی نیز گردیده است (۱). به عبارت دیگر مصرف کنندگان، مواد شیرین کننده دیگری را جایگزین شکر می نمایند. در تائید این گفتار می توان به مواد شیرین کننده طبیعی و یا مصنوعی دیگری که از واسط دهه هفتاد جایگزین شکر شده اند - به ویژه شربت ذرت (H.F.C.S.) و اسپارتام که ماده شیرینی زای مصنوعی است - اشاره کرد (۲).

عامل دیگر، بهداشت و تغذیه است، زیرا در برخی از جوامع پیشرفته بسیاری از مردم مصرف زیاد شکر را مضر دانسته و آن را کاهش می دهند.

در طی سالهای اخیر شوروی بزرگترین مصرف کننده شکر در جهان محسوب می شود که در سال ۱۹۸۶ با اختصاص ۱۳ درصد از مصرف جهانی بخود متجاوز از ۱۳۴۰۰ هزار تن شکر مصرف نموده است. هندوستان با ۸۶۹۳ هزار تن در مقام دوم قرار دارد. اگرچه مصرف کشورهای عضو بازار مشترک اروپا جمعاً "متجاوز از ۱۲۲۱۱ هزار تن (۱۲ درصد از مصرف جهانی) است ولی

(۱): موسسه مطالعات و پژوهشهای بازرگانی، شکر از سری انتشارات بازار جهانی کالا، شماره ۵ (تهران: مؤسسه مطالعات و پژوهشهای بازرگانی، ۱۳۶۵)، ص ۱۰۵.
(۲): همان.

از آنجا که این رقم دربرگیرنده مجموعه چندکشوری باشد لذا مقایسه‌های
 سوم تا پنجم جهان از لحاظ مصرف به کشورهای ایالات متحده آمریکا
 (۷۰۸۵ هزار تن)، برزیل (۶۵۸۹ هزار تن) و مکزیک (۳۴۵۱ هزار تن) اختصاص
 می‌یابد. لازم به تذکر است که در مقایسه میزان مصرف سالهای ۱۹۸۰ تا
 ۱۹۸۶، تمامی کشورهای فوق بر میزان مصرف خود افزوده اند و تنها آمریکا
 این میزان را با میانگین سالانه ۴۸/۴ درصد کاهش داده و از ۹۳۳۰ هزار تن
 به رقم فوق‌الذکر رسیده است. این کشور در سال ۱۹۸۰ حدود ۱۰/۵ درصد از
 مصرف جهانی شکر را بخود اختصاص داده بود ولی این میزان در سال ۱۹۸۶
 تنها ۷ درصد را شامل می‌گردید (جدول شماره ۲). علت اصلی این کاهش،
 جایگزینی شیرین‌کننده‌های رقیب بجای شکر، اعم از طبیعی و مصنوعی
 می‌باشند. بطوری که مصرف سرانه شربت ذرت (ایزوگلوکز) برای مصارف
 صنعتی و نوشابه‌های گازدار در طی دوره ۱۹۷۰ تا ۱۹۸۰ در ایالات متحده
 آمریکا از صفر به ۵/۴۴ کیلوگرم افزایش یافت. در همین مدت مصرف
 سرانه شکر این کشور بیش از ۵ کیلوگرم کاهش نشان می‌دهد. همچنین از
 ماده شیرینی زای اسپارتام (قدرت شیرین‌کنندگی آن دویست بار بیش
 از شکر می‌باشد) در کشورهای ایالات متحده آمریکا، کانادا، مکزیک، برزیل،
 استرالیا، ژاپن، فرانسه، بلژیک و انگلستان بجای شکر استفاده
 می‌شود. (۱)

در یک نگرش کلی در سال ۱۹۸۶، کوبا با مصرف سرانه ۶۶ کیلوگرم
 در سال در مقام اول و کامبوج با مصرف سرانه تنها ۷۰۰ گرم در طی همین
 سال پائین‌ترین حد مصرف را دارا بوده‌اند. با اینکه کشور هندوستان مقام
 دوم را در مصرف جهانی داراست ولی مصرف سرانه آن در سال ۱۹۸۶ از ۱۱/۴

(۱): همان، ص ۱۲۰.

کیلوگرم تجاوز ننموده است (۱).

۲- مصرف در ایران :

مصرف قند و شکر در ایران - علی رغم رشد متناسب مصرف این کالا تا اوایل دهه ۱۳۵۰- با افزایش سریع قیمت نفت در سال ۱۳۵۲ و رشد سریع تقاضا، بسرعت افزوده گردید. از دیگر دلایل عمده رشد بی رویه مصرف، تمهیدات دولت در برقراری سوبسید جهت قند و شکر بود که علی الظاهر، این اقدامات با هدف مهار تورم صورت می گرفت، در حالی که پائین بودن سطح قیمت و افزایش درآمد عموم بالطبع موجبات افزایش مصرف را فراهم خواهد ساخت. در نتیجه به جهت تامین نیازهای جدیدالظهور دولت اقدام به افزایش واردات نمود. رویهم رفته در اثر اعمال این گونه سیاستها مصرف سرانه از ۲۶/۶ کیلوگرم در سال ۱۳۵۲- با رشد متوسط سالانه ۵/۳۲ درصد- به رقم ۳۶/۴ کیلوگرم در سال ۱۳۵۸ رسید (جدول شماره ۳).
بروز جنگ تحمیلی، محاصره اقتصادی قبل از آن و دلایلی از قبیل:
محدودیت منابع ارزی و... موجب گردید که دولت با این افزایش بی رویه برخورد جدی تری بعمل آورد بدین لحاظ وزارت بازرگانی (سا زمان قند و شکر) به منظور ارتقاء زمان مصرف موجودیها و کاهش واردات و صرفه جویی در ذخیره های ارزی، اقدام به سهمیه بندی و توزیع عادلانه آن نمود. به دنبال این تصمیم طرح توزیع قند و شکر بر مبنای ماهیانه ۱۲۰۰ گرم برای شهروندان - و با در نظر گرفتن اولویت هائی برای روستا نشینان و عشایر- از اول آذرماه ۱۳۵۹ به مورد اجرا گذارده شد (۱).

International SUGAR Organization. Op. Cit. P. 325. (1)

(۱): وزارت بازرگانی، نگاهی به تلاش ۳ ساله... (تهران: وزارت بازرگانی، ۲۲-بهمن ۱۳۶۰)، ص ۳۴.

اتخاذ تصمیم اخیر موجب کاهش مصرف گردید. بطوری که میزان مصرف کل از ۱۳۷۸ هزار تن به ۱۲۲۰ هزار تن و مصرف سرانه از ۴/۴ کیلوگرم - با حدود ۱۵ درصد کاهش - به ۳۱ کیلوگرم در سال ۱۳۵۹ محدود شد و این روند نزولی تا سال ۱۳۶۵ همچنان ادامه داشته است و با توجه به افزایش جمعیت در طی سالهای اخیر و محدودیتها شو. که دولت بوجود آورده، مصرف سرانه کاهش یافته و به ۲۲/۹ کیلوگرم محدود گردیده است. همچنین مصرف کل نیز به ۱۱۳۲ هزار تن کاهش یافته است. به عبارت دیگر در طول دوره مورد مطالعه (۱۳۵۲-۶۵) مصرف کل کشور با متوسط ۲/۳۱ درصد در سال رشد کرده در صورتی که مصرف سرانه کشوری همین دوره بطور متوسط ۱/۱۵ درصد در سال تنزل یافته است. علت اساسی معکوس بودن رشد متوسط سالیانه مصرف کل با مصرف سرانه در مسئله افزایش جمعیت نهفته است. به عبارت دیگر، علی رغم افزایش عرضه قند و شکر کشور، میزان رشد جمعیت کشور از چنان روند سریعی برخوردار بوده که مصرف سرانه را کاهش داده است. جهت روشن شدن بیشتر، مطلب مورد مطالعه را در طی دو دوره ۱۳۵۲ - ۵۶ و ۱۳۵۸ - ۶۵ مورد بررسی قرار می دهیم. طی دوره اول که همزمان با افزایش عمومی تقاضا نیز می باشد مصرف کل و سرانه به ترتیب با ۸/۴ و ۵/۷ درصد در سال رشد نموده اند ولی طی دوره دوم این دو مصرف هر کدام به ترتیب به میزان ۲/۸ و ۶/۴ درصد در سال کاهش یافته اند (جدول شماره ۳ و نمودار شماره ۱).

بر اساس آخرین ارقام منتشره از سوی شرکت سهامی قند و شکر کشور این کار را در سال ۱۳۶۵ به صورت ذیل در اختیار مصرف کنندگان قرار گرفته است. ۷۲ درصد از قند و شکر توزیع شده در مقابل ارائه کوپن های اعلام شده در اختیار مصرف کنندگان شهری و روستایی و عشایری قرار گرفته که

۴ درصد از این مقدار به کوبین های فوق العاده قندروستایی اختصاص داشته است ، و حدود کمتر از یک درصد در اختیار قهوه خانه ها و باقی (۲۷ درصد) جهت سایر مصارف صنفی و صنعتی توزیع شده است ، که مابین آنها کارخانجات نوشابه سازی ۳ درصد از مصرف کل کشور را در اختیار داشته و صنوف مختلف که شامل انواع حرفه های شیرینی پزی و قنادی و ... می باشد در صدمه از مصرف (حدود ۱۱ درصد) را به خود اختصاص داده اند (جدول شماره ۴).

یکی از ویژگیها و شاید معایب مهم مصرف قند و شکر در ایران فرهنگ و عادات مردم در ترجیح مصرف قند بجای شکر است. نه تنها قند شامل ماده ای موسوم به (بلانکیت) ^(۱) که ماده ای مضر و سمی است (در تبدیل شکر به قند به عنوان سفید کننده مورد مصرف قرار می گیرد) می باشد ، بلکه در تبدیل شکر به قند مقدار کمی شکر بعنوان ضایعات از بین رفته و هزینه هنگفتی را برای دولت در بر دارد. در یک محاسبه اجمالی ضایعات تبدیل شکر به قند به مقدار ۱۶۲۰۰ تن و هزینه آن به مبلغ ۱۳۲۵۵ میلیون ریال بالغ می شود و چنانچه ضایعات (به قیمت خریداز کارخانجات) محاسبه و به رقم هزینه های مزبور اضافه شود می بایستی مبلغی حدود ۱۸۰۰ میلیون ریال دیگر را نیز در نظر بگیریم ، که جمع کل این مبالغ متجاوز از پانزده میلیارد ریال

(۱): گیدروسولفیت سدیم ($S_2O_4Na_2$) یک ماده شیمیائی است که در ترکیب با مواد قندی از خود گاز SO_2 متصاعد می کند که این گاز خاصیت سفیدکنندگی دارد ، ولی به لحاظ ترکیبات گوگردی برای سلامتی انسان مضر می باشد. از آنجاکه اولین باریک شرکت آلمانی به نام " بلانکیت" این ماده را در ایران عرضه نموده است ، امروزه در ایران به همین اسم نامیده می شود.

می گردد (۱) (جدول شماره ۵) میزان مصرف و مصرف سرانه تمامی استانها را نشان می دهد (همانطور که در جدول نیز مشاهده می شود بعضی از استانها، مانند: یزد، خراسان، زنجان و اصفهان، سمنان و تهران مصرف سرانه ای بسیار بالاتری از سایر استانها دارند که ناشی از تمرکز واحدهای تولیدی مواد غذایی و شیرینی پزی در این استانها می باشد.

چگونگی تامین لندو شکر

oooooooooooooooooooooooooooo

در سال ۱۳۵۲ تنها ۳۳ درصد از مصرف داخلی از محل واردات تامین می گردید. این رقم در سال ۱۳۵۴ به ۶۳ درصد بالغ گردید. ولی پس از آن سال با افزایش تولید داخلی میزان وابستگی کاهش یافت و در سال ۱۳۵۷ تنها ۲۱ درصد از مصرف از محل واردات جبران گردید. ولی در سال ۱۳۵۸ که یک سال استثنایی در این دوره محسوب می شود ۹۲ درصد مصرف داخلی از محل واردات تامین شد. در نیمه دوم سال ۱۳۵۹ و با برقراری سیستم سهمیه بندی و محدودیت های مصرفی، واردات نیز کاهش یافت و تنها ۴۷ درصد از مصرف کل از خارج وارد گردید. سال بعد (۱۳۶۰) باز هم واردات افزایش یافت و به رقم ۵۹ درصد مصرف کل رسید ولی پس از آن واردات در یک روند نزولی قرار گرفت و در سال ۱۳۶۵ تنها ۳/۱ مصرف کل از محل واردات تامین شد. (جدول شماره ۳ و نمودار شماره ۱)

علت عمده کمبود و شکر داخلی - علی رغم کاهش مصرف آن -

همچنان که قبلاً نیز اشاره شد (۲) ناشی از دو مسئله مهم می باشد:

(۱): ستاد بسیج اقتصادی کشور، "وضعیت تولید قند و شکر در کشور"، نشریه اقتصادی، شماره ۸۷ (۱۸/۱۲/۶۶)، صص ۱-۲.

(۲): "تولید قند و شکر در ایران" ماهنامه بررسی های بازرگانی، شماره ۱۲ (اردیبهشت ۱۳۶۸)، صص ۱۶.

اول آنکه میزان با زدهی (عملکرد در هکتار) چغندر قند و همچنین عیار قند چغندر قند در ایران پائین است و دوم آنکه همه ساله از زمینهای زیر کشت این محصول به دلایل عدم سوددهی کافی برای کشا و رزان کاسته می شود، که برای فرار از این معضل ورهایی از وابستگی به خارج نیاز به یسک با زنگری وسیع در سیاستهای حقوقی (در مورد مالکیت زمینهای مزروعی) و اقتصاد کشا و رزی کشور ضروری است .

قیمتهای جهانی و داخلی :

شکر از نادرتترین اقلامی است که قیمت آن در جهان رابطه ای با قیمت تمام شده و یا حتی با میزان عرضه و تقاضا و تولید آن ندارد . چرا که اولاً "قیمت تمام شده این کالا بخصوص در کشورهای پیشرفته آنچنان در پشت پرده انواع سوبسیدها و حمایتها قرار گرفته است که دسترسی به قیمت واقعی در برخورد اول شاید دور از ذهن و توهم آمیز باشد . بطوری که در جدول صفحه بعد مشاهده می گردد سوبسیدها و حمایتهای پرداختی به ایمن اقلام که مطامع سیاسی نیز بیدنیال آن می باشد بیشتر از آنکه جنبه تشویق کشا و رزان داخلی را داشته باشد ، جنبه "دامینگ" کشورهای در حال توسعه و صادرکنندگان جهان سوم را مدنظر قرار داده است . چرا که این میسوزان سوبسید در میان تمامی کالاهای جهان کاملاً استثنایی می باشد . و در مورد کشورهای نسبتاً عمده تولیدکننده جهان (ایالات متحده و بازار مشترک) با زای قیمت هر واحد از فروش حدود ۵/۱۰ برابر نیز دولت به عنوان سوبسید . . . پرداخت می نماید . با لطف اتخا ذچنین سیاستهای باعث می شود که قیمتهای جهانی بسیار پائین تر از قیمت واقعی ارائه شوند و از طرف

(1): International Sugar Organization, Sugar Yearbook 1986

(London: ISO, 1987), PP 271-272.

میزان سوبسید دریا فنی تولیدکنندگان شکر از محل حمایت‌های قیمت و سایر عملکردهای دولت (ارقام نشانگر درصدی از قیمت فروش)

سال	۱۹۸۲/۸۳	۱۹۸۳/۸۴	۱۹۸۴/۸۵
استرالیا	۹/۸	۶/۵	۱۲/۳
کانادا	۳۲/۵	۲۰/۲۰	-
بازار مشترک	۱۲۳/۷	۱۳۴/۷	۱۴۲/۱
ژاپن	۷۸/۹	۸۴/۶	۸۴/۱
ایالات متحده	۱۱۷/۲	۱۲۴/۹	۱۳۹/۶

ماخذ: United Nations, "Revitalizing Development, Growth & International Trade", (New York: U.N. 1987), P. 97.

دیگر میزان ذخیره‌های این کالاد جهان باعث می‌شود که قیمت آن از حساسیت بخصوصی برخوردار نباشد. (در بعضی از مواقع قیمت‌های جهانی آنچنان پائین است که حتی جبران هزینه‌های متغیر تولید شکر را نیز نمی‌کند و تنها در اثر معاملات تهاتری فی مابین - داخل هر - پلاسوک سیاسی است که مانع از ورشکستگی کشورهای فقیر تولیدکننده می‌شود. رویهم رفته قیمت‌های جهانی شکر از افزایش‌های خاصی برخوردار است. وجهت یک بررسی اجمالی به قیمت فوب شکر خام که به صورت فله در جهان داد و ستدمی شود نگاه می‌کنیم. در آغاز دوره مورد مطالعه (۱۳۵۲ ه.ش یا ۱۹۷۳ م) قیمت جهانی شکر برای هر پوند، ۹/۴۵ سنت آمریکا بود که در سال ۱۳۵۳، با حدود سه برابر افزایش به قیمت ۲۹/۶۶ سنت می‌رسد ولی پس از آن در یک روند نزولی سال به سال قیمت آن کاهش می‌یابد و در سال ۱۳۵۷ به ۷/۸۱ سنت محدود می‌گردد. ولی پس از آن سال دوباره در یک روند افزایشی قرار می‌گیرد و در سال ۱۳۵۹، با زهم به قیمت ۲۸/۶۹ سنت می‌رسد (حدود سه برابر قیمت اول دوره). پس از آن با زهم در یک روند نزولی قرار گرفته و سرانجام در سال ۱۳۶۴ به پائین تر حد خود در طول دوره مورد مطالعه یعنی ۴/۰۶ سنت (کمتر از ۱۰ ریال برای هر کیلو شکر خام تحویل بندر کشور تولیدکننده) می‌رسد (جدول شماره ۶) - که متأسفانه ایران نتوانست از این موقعیت جهانی استفاده مطلوبی برده

و خرید عمده‌ای انجام دهد - و سرانجام در سال ۱۳۶۵ قیمت اندکی افزایش یافت و به ۶/۵۴ سنت رسید. که رویهم رفته این قیمت‌ها در طول سال‌های مورد مطالعه سالانه با ۳/۴ درصد کاهش مواجه بوده‌اند.

در ردیف آخرج دول مزبور قیمت‌های خرید شکر ایران درج گردیده و بر اساس محاسبات، وابستگی چندان مستقیمی با قیمت جهانی ندارد که می‌تواند ناشی از مشکلات حمل و نقل و... باشد.

بهای تمام شده کل قند و شکر تا مین شده توسط دولت، مجموعه‌ای از بهای تمام شده موارد ذیل می‌باشد.

الف: بهای تمام شده شکر وارداتی (قسمتی از آن مستقیماً "در اختیار عاملین جهت فروش گذاشته می‌شود و قسمتی تبدیل به قند می‌گردد)

ب: هزینه تبدیل شکر به انواع قند کله، حبه و کلوخ

ج: بهای تمام شده قند و شکر خریداری شده از محل تولید داخلی اعم از چغندر و ونی شکر

قند و شکر تدارک شده به سه قیمت متفاوت کوپنی، "صنغی و صنعتی"

و "قهوه‌خانه" عرضه می‌گردد. برای احتساب قیمت تمام شده، دولت با تعیین قیمت چغندر قند، کارخانجات را مکلف به خرید چغندر قند به قیمت تعیین شده می‌کند و سپس با احتساب دستمزدی برای کارخانجات، شکر تولیدی از کارخانجات را خریداری می‌نماید و در صورتی که شکر را به صورت خام یا تصفیه شده در اختیار کارخانجات قرار دهد با احتساب دستمزد تبدیل، تولیدات را به نرخ تعیین شده مربوطه خریداری خواهد کرد و سپس قند و شکر توسط شرکت سهامی قند و شکر کشور جمع آوری و به قیمت تعیین شده در اختیار عاملین فروش قرار می‌گیرد که عاملین نیز با احتساب درصد معینی در اختیار توزیع کننده قرار داده و توزیع کنندگان نیز بر اساس حواله یا کوپن اعلام شده از طریق دولت (پس از سال ۱۳۵۹) در اختیار

مصرف کنندگان قرار می دهند .

بطوری که ملاحظه گردید عا مل اصلی در تعیین قیمت قند و شکر بهسای چغندر قند خریداری شده ازکشا و رزان می باشد و هرآینه که قیمت چغندر قند توسط دولت افزایش یا بدبالمطبع قیمت قند و شکر خریداری ازکارخانجات نیز افزایش خواهد یافت (در جدول شماره ۷ انواع نرخ خرید و فروش دولت در طول سالهای ۱۳۵۲-۶۵ آورده شده است) هما نطور که در جدول نیز مشاهده می گردد قیمت خرید چغندر قند ازکشا و رزان با متوسط ۱۳/۷ درصد سال طی این دوره رشد کرده است و حال آنکه قیمت خرید شکر ازکارخانه با ۱/۱ درصد بیشتر (۱۴/۸ درصد) رشد متوسط سالیانها افزایش یافته است

قیمتهای فروش به عا مل از سال ۱۳۵۲ تا سال ۱۳۵۶ برای قند و شکر به ترتیب برابر ۲۷/۵ و ۲۳ ریال برای هر کیلو بوده است که عا ملین فروش نیز به قیمت های ۲۹/۵ و ۲۴ ریال برای هر کیلو ، قند و شکر را به مصرف کننده عرضه می نمودند . پس از برقراری سیستم سهمیه بندی (در نیمه دوم سال ۱۳۵۹) در سال ۱۳۶۰ دولت قیمت های صنغی و صنعتی را از ۲۳ ریال به ۷ ریال برای قند و ۵۸ ریال برای شکر افزایش داد و در مقابل قیمت فروش به عا ملین توزیع را ۳ ریال به ازاء هر کیلو قند و شکر کاهش داد . در سال ۱۳۶۱ عا مل قیمت ها دستخوش تغییر شدند قیمت فروش به عا مل بطوریکسان ۲۳ ریال برای قند و شکر تعیین گردید و در عوض این کاهش قیمت را با افزایش قیمت صنغی - صنعتی (۱۳۹ ریال برای قند و ۱۱۷ ریال برای شکر) جبران کرد ولی در سال ۱۳۶۱ قیمت برای مصارف کوپنی (خانوار) با زهم کاهش یافت و بطوریکسان ۲۷/۵ ریال برای هر کیلو تعیین گردید . آخرین افزایش قیمت در طول دوره مورد مطالعه در سال ۱۳۶۵ به عمل آمد و قیمت قند صنغی - صنعتی ۲۷۲ ریال و قیمت شکر ۲۵ ریال برای هر کیلو تعیین گردید که این اقدام بیشتر به عنوان جبران مابه التفاوت کلانی بود که دولت بابت سوبسید قند و شکر پرداخت می نمود . به عبارت

دیگر دولت با اتخاذ این روشها سعی بر آن دارد که مصرف کنندگان عادی با قیمتهای زیربهای تمام شده و مصرف کنندگان صنعتی با قیمتهای تمام شده قند و شکر خود را اکتیاع نمایند.

نگرشی به سوبسیدپرداختی برای قند و شکر:

علی رغم انتخاب کلمه سوبسیدپرداختی می بایست این نکته را یادآوری نمایم که سوبسیدهای مذکور (جدول شماره ۶) بیشتر جنبه تخمینی داشته و عمدتاً اعتبارات مصوب سوبسیدها می باشند و حساسی دقیق نیز از عملکرد بودجه های فوق به عمل نیامده است که مقدار آن نهاد دقیق مشخص شود. (۱)

ولی رویهم رفته سوبسید تخصیص یافته به قند و شکر متاثر از ما به التفاوت دو پارامتری باشد: الف، قیمت خرید از تولیدکنندگان اعم از داخلی و خارجی. ب، قیمت فروش به مصرف کنندگان. قیمت خرید خود شامل چند جزء از جمله: قیمت خرید چغندر قند، سایر کمکها به چغندرکاران و قیمت خرید شکر از کارخانه می باشد و از اجزای مهم قیمت خرید نیز عبارت از بهای تمام شده خرید خارجی است که فرازونشیبهای فراوان قیمت خارجی تا ثیر مستقیمی بر روی سوبسید دارد. و همانطور (جدول شماره ۶) نیز ذکر گردیده بود قیمت تمام شده خریدهای خارجی عموماً "بیش از بهای فروش توزیع کوپنی خانوار که سهم عمده ای از مصرف را تشکیل می دهد، است قیمت فروش قند و شکر نیز با اولویتهایی که در نظر گرفته شده است عموماً "فشار عمده ای را بر بودجه عمومی دولت (جهت تامین سوبسید) به منظور رفاه مصرف کننده، تحمیل می کند.

از آنجا که مصرف قند و شکر به لحاظ ماهیت و موارد مصرف آن جز و

(۱): سازمان حمایت مصرف کنندگان و تولیدکنندگان.

کالاهاى حساس (باکشت) نسبت به درآمدمحسوب مى شود لذا با افزايش درآمدها، مصرف آن نيز سريعاً افزايش مى يابد (البته در درآمدهاى بالاتر مصرف مستقيم آن کاهش و مصرف هاى غير مستقيم آن از قبيل کيک و شيريني و ... افزايش مى يابد) بنا بر اين دولت مى بايست به نحوى در ارزشمى قند و شکر دخالت کند که تنها مصارف حياتى و مستقيم را تا ميان کرده و مصارف غير مستقيم از شرايط محدودکننده برخوردار باشند. بدين منظور دولت با افزايش قيمت صنفى و صنعتى اين اهداف را دنبال مى کند که اولاً "مقدارى زيانهاى خود را جبران کند و ثانياً "با افزايش قيمت، مصرفى رويه را مهار نمايد.

جهت يک بررسى عملى تر، ارقام منتشره از طرف سازمان قند و شکر در سال ۱۳۶۵ را با توجه به قيمتهاى اعلام شده خريد و فروش (به تفصيل صفحه پيوست) به منظور محاسبه زيان خريد و فروش، به صورت نسبى مورد بررسى قرار مى دهيم.

به تقريب چنين بررسى آيد که دولت براى هر کيلو قند و شکر مبلغ ۱۵۶ ريال مى پردازد و آن را بطور متوسط با قيمت ۵۷/۶ ريال براى هر کيلو در اختيار مصرف کنندگان قرار مى دهد.

۸۰۳۴۱۶۰۶۸۰۰	بهای تمام شده ۷۳۵۷۲۹ تن تولید داخل از قرار هرتن ۱۰۹۲۰۰ ریال
۱۲۴۳۱۲۴۵۰۰۰	اذا فدمیتودیهای تمام شده ۳۷۶۷۰۵ تن واردات از قرار هرتن ۳۳۰۰۰ ریال
۹۶۵۱۱۹۵۷۵۰	اضافه می شود کیلوئی ۱۴ ریال از بابت تبدیل ۶۸۹۳۷۱۱۲۵ کیلو قند

۱۰۲۴۲۴۰۶۷۵۵۰	جمع
۱۱۷۷۸۷۶۷۷۷۰۰	اضافه می شود ۱۵ درصد سیر هزینه ها (حمل و نقل، دستمزدها و ...)
۱۰۶ ریال قیمت یک کیلو تمام شده	تقسیم بر ۱۱۱۲۴۳۴ تن کل قند و شوکر تدارک شده (۱)
۱۷۸۸۹۵۵۳۹۲۰	درآمد حاصل از فروش ۷۷۷۸۰۶۶۹۲ قند و شوکر از قرار کیلوئی ۲۳ ریال صنعی و صنعتی:
۵۸۱۲۳۵۱۱۰۰۰	درآمد حاصل از فروش ۲۳۲۴۹۸۰۴۴ کیلو شوکر از قرار کیلوئی ۲۵۰ ریال
۱۴۵۱۸۴۸۳۸۴	" " " " ۶۰۳۷۲۹۷۲ کیلو قند " " " " ۲۷۲
۵۹۹۲۰۷۷۷۰	" " " " ۸۵۶۰۱۱۱ کیلو قند " " " " ۷۰
۱۶۹۰۳۱۷۲	" " " " ۲۹۱۴۳۴ کیلو شوکر " " " " ۵۸
۶۲۱۸۱۴۲۵۷۲۰	قهوه خانه:
	تقسیم بر ۱۰۷۹۵۲۹۲۵۳ کیلو کل توزیع
۵۷/۶ ریال	فی متوسط فروش (۲)
	ما به التفاوت (۲) - (۱) = ۵۵۶۰۶۲۵۱۹۰۰

ماخذ: شرکت سهامی قند کشور، عملکرد سال ۱۳۶۵، (تهران: ۱۳۶۶) صفحات مختلف.

جدول شماره ۱- وضعیت جهانی شکر ۱۹۷۳-۱۹۸۶

سالها	تولید (هزار تن)	مصرف (هزار تن)	ذخیره آذوقه (هزار تن)	مصرف سرانه (کیلوگرم)
۱۹۷۳	۷۵۷۸۹	۷۳۶۶۰	۲۹۳۴۳	۲۰/۷
۱۹۷۴	۷۶۳۹۷	۷۷۳۰۳	۲۷۸۹۵	۲۰/۰
۱۹۷۵	۷۸۸۴۶	۷۴۴۳۸	۳۲۰۶۵	۱۸/۹
۱۹۷۶	۸۲۴۰۰	۷۹۲۴۱	۳۴۲۶۶	۱۹/۷
۱۹۷۷	۹۰۳۵۰	۸۲۵۹۲	۴۰۶۲۳	۲۲/۰
۱۹۷۸	۹۰۸۳۲	۸۶۳۵۴	۴۳۶۳۰	۲۷/۰
۱۹۷۹	۸۹۳۴۲	۹۰۲۸۷	۴۱۶۳۹	۲۱/۲
۱۹۸۰	۸۴۴۸۹	۸۸۶۴۶	۳۷۴۵۵	۲۰/۲
۱۹۸۱	۹۲۷۶۴	۸۹۹۶۰	۳۹۱۲۶	۱۹/۸
۱۹۸۲	۱۰۱۸۱۰	۹۲۷۵۷	۴۷۲۷۰	۲۰/۲
۱۹۸۳	۹۶۹۰۱	۹۳۸۳۸	۴۹۱۵۳	۲۰/۰
۱۹۸۴	۹۹۲۰۴	۹۶۵۷۱	۵۱۹۸۶	۲۰/۳
۱۹۸۵	۹۸۵۵۱	۹۷۷۷۸	۵۱۶۷۲	۲۰/۲
۱۹۸۶	۱۰۰۲۲۲	۱۰۰۸۵۴	۵۱۱۴۷	۲۰/۴

International Sugar Organization, Sugar Yearbook : 1986. (London: I.S.O., 1987), P.270.

جدول شماره ۲- میزان مصرف کشورهای عمده مصرف کننده نیرجهان نیرسالیهای ۱۹۸۰-۱۹۸۶ واحد : هزارتن

جهان	مکزیک	برزیل	امریکا	بازار مشترک اروپا	هندوستان	شوروی	کشورها سال
۸۸۶۴۶	۳۱۵۱	۶۲۶۴	۹۳۳۰	۱۰۹۷۲	۵۰۴۴	۱۲۷۶۰	۱۹۸۰
۸۹۹۰۶	۳۲۶۱	۵۸۷۲	۸۹۵۸	۱۰۵۹۳	۵۹۴۵	۱۲۷۲۰	۱۹۸۱
۹۲۷۵۷	۳۵۱۴	۶۰۹۷	۸۳۱۰	۱۰۶۹۴	۶۷۰۷	۱۳۰۰۰	۱۹۸۲
۹۳۸۳۸	۳۲۴۱	۵۹۰۹	۸۰۷۴	۱۰۵۳۴	۷۱۸۳	۱۳۰۹۰	۱۹۸۳
۹۶۵۷۱	۳۳۴۳	۶۲۰۱	۷۷۲۸	۱۰۶۳۶	۸۳۳۷	۱۳۲۰۰	۱۹۸۴
۹۷۷۷۸	۳۵۴۸	۶۰۸۰	۷۲۹۰	۱۰۷۳۲	۸۹۷۴	۱۳۶۱۰	۱۹۸۵
۱۰۰۸۵۴	۳۴۵۱	۶۵۸۹	۷۰۸۵	۱۲۲۱۱	۸۶۹۴	۱۳۴۰۰	۱۹۸۶

International Sugar Organization, Sugar Yearbook 1986 (London: I.S.O., 1987), pp. 311-318.

ماخذ:

جدول شماره ۳- تولید، واردات، مصرف و مصرف سرانه قند و شکر کشور طی سالهای ۶۵ - ۱۳۵۲

سالها	تولید (تن)	واردات (تن)	تولید و واردات (تن)	نسبت واردات به تولید م. (درصد)	مصرف (تن)	نسبت واردات به مصرف (درصد)	مصرف سرانه ب. (کیلوگرم)
۱۳۵۲	۶۰۸۵۱۴	۲۸۶۰۶۴	۸۹۴۵۷۸	۴۷	۸۴۲۰۰۰	۳۳	۲۶/۶
۱۳۵۳	۶۳۹۵۵۷	۲۱۹۵۴۶	۸۵۹۱۰۳	۳۴	۹۱۱۰۰۰	۲۴	۲۸/۰
۱۳۵۴	۶۶۵۹۴۸	۵۹۶۴۹۷	۱۲۶۲۴۴۵	۸۹	۹۳۸۰۰۰	۶۴	۲۸/۱
۱۳۵۵	۷۲۱۹۸۰	۲۶۲۴۴۹	۹۸۴۴۲۹	۳۶	۱۰۷۰۳۰۰	۲۴	۳۱/۷
۱۳۵۶	۶۳۲۳۸۲	۴۴۷۵۵۹	۱۰۷۹۹۴۱	۷۰	۱۱۶۴۷۰۰	۳۸	۳۲/۲
۱۳۵۷	۵۷۹۳۸۸	۲۴۷۴۷۷	۸۲۶۸۶۵	۴۲	۱۱۷۶۸۰۰	۲۱	۳۲/۳
۱۳۵۸	۵۹۲۵۰۲	۱۲۶۹۱۲۵	۱۸۶۱۶۲۸	۲۱۴	۱۳۷۸۴۰۰	۹۲	۳۶/۴
۱۳۵۹	۵۹۵۷۰۵	۵۸۴۳۳۴	۱۱۸۰۰۳۹	۹۸	۱۳۲۰۲۰۰	۴۷	۳۱/۰
۱۳۶۰	۵۳۷۶۰۷	۶۶۷۰۰۰	۱۲۰۴۶۰۷	۱۲۴	۱۱۲۸۵۷۴	۵۹	۲۷/۶
۱۳۶۱	۷۰۷۷۰۰	۴۱۲۰۴۳	۱۱۱۹۷۴۲	۵۸	۱۱۱۵۴۲۷	۳۷	۲۶/۲
۱۳۶۲	۶۶۲۷۰۵	۶۵۴۹۳۴	۱۳۱۷۶۳۹	۹۸	۱۲۰۶۸۶۵	۵۴	۲۷/۳
۱۳۶۳	۶۲۸۲۶۰	۵۳۸۳۱۰	۱۱۶۶۵۷۰	۸۵	۱۱۹۰۸۵۹	۴۵	۲۶/۰
۱۳۶۴	۶۹۱۸۸۱	۴۶۸۰۰۰	۱۱۵۹۸۸۱	۶۷	۱۲۲۸۲۵۲	۳۸	۲۵/۸
۱۳۶۵	۷۳۵۷۲۹	۳۷۶۷۰۵	۱۱۱۲۴۳۴	۵۱	۱۱۳۲۳۵۸	۳۳	۲۲/۹

ماخذ:

- آمار مربوط به مصرف از سال ۱۳۵۲ الی ۱۳۵۵: وزارت صنایع، گزارش صنعت قند کشور، (تهران: وزارت صنایع، دفتر برنامه ریزی صنایع غیرفلزی، ۱۳۶۰) ص ۱۷.
- آمار مربوط به تولید و واردات مربوط به سالهای ۱۳۵۲ الی ۱۳۵۶: سازمان برنامه و بودجه، نوسانات تولید چند قند ایران، (تهران: سازمان برنامه و بودجه، دفتر برنامه سنجی و اقتصاد کلان، معاونت برنامه ریزی و ارزشیابی، ۱۳۵۹)، ص ۸.
- آمار مربوط به مصرف، تولید و واردات مربوط به سالهای ۱۳۵۵ الی ۱۳۶۳: موسسه مطالعات و پژوهشهای بازرگانی، شرکت، از سری انتشارات بازاریابی کال شماره ۵، (تهران: موسسه مطالعات و پژوهشهای بازرگانی، ۱۳۶۵) ص ۲۶۱، ۲۴۰.
- آمار مربوط به مصرف تولید و واردات مربوط به سالهای ۱۳۶۴ و ۱۳۶۵: شرکت سهامی قند و شکر کشور، عملکرد سالهای ۱۳۶۵ و ۱۳۶۶. (تهران: شرکت سهامی قند و شکر کشور، ۱۳۶۶ و ۱۳۶۷) ص ۱ و ۶.

۲۴

پ.م: برآورد موسسه مطالعات و پژوهشهای بازرگانی.

جدول شماره ۴ - مصرف کشور در سال ۱۳۶۵

درصد	مقدار (به کیلوگرم)			شرح
	جمع مصرف قند و شکر به کیلو	شکر	قند	
۶۸	۷۳۵۰۷۹۰۱۳	۱۵۳۷۵۵۱۱۶	۵۸۱۳۳۳۸۹۷	فروش کوبین
۴	۴۲۷۲۷۶۷۹	۳۶۱۳۵۳۴	۳۹۱۱۴۱۴۵	کوبین مخصوص روستا
۷۲	۷۷۷۸۰۶۶۹۲	۱۵۷۳۶۸۶۵۰	۶۲۰۴۳۸۰۴۲	جمع (۱)
۰	۸۸۵۱۵۴۵	۲۹۱۴۳۴	۸۵۶۰۱۱۱	فروش قهوه خانه ها
۰	۸۸۵۱۵۴۵	۲۹۱۴۳۴	۸۵۶۰۱۱۱	جمع (۲)
۳	۳۲۵۹۱۶۰۸	۳۲۵۹۱۶۰۸	-	کارخانجات مواد غذایی
۰	۱۵۵۵۰۸	۱۵۵۵۰۸	-	کارخانجات داریوشی
۳	۳۷۲۷۳۰۲۱	۳۷۲۷۳۰۲۱	-	کارخانجات نوشابه سازی
۱۱	۱۱۸۹۳۳۳۹۲	۱۱۸۹۳۳۳۹۲	-	صنوف مختلف
۰	۱۶۳۳۰۸۲	۴۰۰	۱۶۳۳۶۸۲	عشایر کوچ رو
۱	۱۸۷۴۲۶۵۲	۷۸۰۹۹۲۳	۱۰۹۳۲۷۲۹	کارخانه ها
۱	۱۴۲۴۴۲۶۳	۱۴۲۴۴۲۶۳	-	زنبورداران
۲	۲۱۱۲۶۵۲۵	۴۱۷۵۸۶۰	۱۶۹۵۰۶۶۵	ن
۰	۴۲۵۹۴۶۶	-	۴۲۵۹۴۶۶	جایزه گندمکاران
۱	۱۱۵۳۴۱۷۳	-	۱۱۵۳۴۱۷۳	سهمیه چغندرکاران
۰	۱۸۵۰۹۹۹	۱۵۸۲۵۰۳	۲۶۸۴۹۶	سهمیه کارکنان
				فروش متفرقه و غیرقابل پیش بینی
۲	۳۰۸۲۷۳۲۷	۱۵۷۳۲۵۶۶	۱۴۷۹۴۷۶۱	
۲۷	۲۹۲۸۷۱۰۱۶	۲۳۲۴۹۸۰۴۳	۶۰۳۷۲۹۷۲	جمع (۳)
۱۰۰	۱۰۷۹۵۲۹۲۵۳	۳۹۰۱۵۸۱۲۸	۶۸۹۳۷۱۱۲۵	جمع کل (۱ + ۲ + ۳)

ماخذ: شرکت سهامی قندوشکر کشور - عملکرد سال ۱۳۶۵. (تهران: شرکت سهامی قندوشکر

کشور - ۱۳۶۶) ص ۲۱.

جدول شماره ۵ - مصرف و مصرف سرانه قند و شکر به تفکیک استان طی سالهای (۱۳۶۵ - ۱۳۶۲) تن
واحد : کیلوگرم

استانها	سال ۱۳۶۲		سال ۱۳۶۳		سال ۱۳۶۴		سال ۱۳۶۵	
	مصرف	مصرف سرانه	مصرف	مصرف سرانه	مصرف	مصرف سرانه	مصرف	مصرف سرانه
تهران	۲۴۰۲۵۹	۲۳/۴۰	۲۳۱۳۷۵	۳۱/۱۷	۲۴۱۷۲۵	۰۰۰	۲۱۸۰۱۰	۲۵/۰
مرکزی	۳۷۲۹۵	۲۸/۶۵	۳۶۶۹۵	۲۷/۳۲	۲۸۰۵۶	۰۰۰	۳۵۷۰۶	۲۳/۰۰
سمنان	۱۰۴۱۸	۳۲/۳۴	۱۰۰۷۴	۳۰/۳۰	۳۰۵۷۲	۰۰۰	۱۰۱۳۲	۲۴/۲۹
گیلان	۴۸۹۲۹	۲۶/۸۵	۴۹۴۲۴	۲۶/۲۸	۵۰۹۳۳	۰۰۰	۴۶۲۰۷	۲۲/۲۰
زنجان	۴۵۹۴۰	۳۵/۰۹	۴۲۲۴۴	۳۱/۲۷	۴۳۱۷۶	۰۰۰	۳۸۷۱۷	۲۴/۲۷
مازندران	۷۳۰۴۳	۲۵/۵۳	۷۵۰۸۷	۲۵/۴۲	۷۸۴۳۰	۰۰۰	۷۱۹۵۲	۳۱/۰۴
آذربایجان شرقی	۱۰۵۹۴۹	۲۸/۸	۹۸۶۳۲	۲۵/۹۸	۱۰۳۳۳۷	۰۰۰	۹۴۹۷۵	۲۳/۰۸
آذربایجان غربی	۴۰۵۴۸	۲۴/۰۲	۴۰۸۹۴	۲۴/۰۵	۳۳۴۴۹	۰۰۰	۴۲۹۵۶	۲۱/۷۸
باختران	۳۰۵۳۱	۲۵/۷۴	۳۲۷۲۴	۲۵/۸۸	۳۴۸۵۵	۰۰۰	۳۱۳۴۳	۲۱/۴۲
خوزستان	۶۰۱۰۹	۲۲/۴۹	۵۸۶۰۲	۲۱/۲۵	۶۰۰۰۲	۰۰۰	۵۸۶۶۸	۲۱/۸۷
همدان	۳۹۳۷۲	۳۱/۴۲	۳۹۵۲۷	۳۰/۵۷	۳۸۱۸۷	۰۰۰	۳۵۶۹۶	۲۳/۷۰
لرستان	۲۷۲۵۶	۲۵/۴۸	۲۷۴۰۲	۲۴/۷۲	۲۷۸۱۸	۰۰۰	۲۷۳۲۸	۲۰/۰
فارس	۶۹۱۸۷	۲۸/۴۲	۶۸۵۳۴	۲۷/۱۹	۷۰۹۳۶	۰۰۰	۶۹۸۵۷	۲۱/۸۷
بوشهر	۱۰۰۳۰	۲۳/۴۶	۱۰۴۴۷	۲۳/۶۷	۱۰۴۴۳	۰۰۰	۱۰۷۲۷	۱۷/۵۲
کرمان	۳۵۵۰۴	۲۶/۹۶	۳۵۷۳۳	۲۶/۲۹	۳۶۶۷۳	۰۰۰	۳۴۶۶۷۰	۲۱/۳۶
هرمزگان	۱۴۸۷۰	۲۶/۱۶	۱۵۶۷۴	۲۶/۷۲	۱۶۰۶۴	۰۰۰	۱۶۰۰۵	۲۱/۰۰
خراسان	۱۳۸۳۶۳	۳۵/۱۳	۱۳۷۴۵۱	۳۳/۸۲	۱۳۸۲۱۴	۰۰۰	۱۳۱۴۹۳	۲۳/۰۰
اصفهان	۹۰۳۱۹	۳۲/۵۷	۸۸۸۱۹	۳۱/۰۷	۸۱۴۷۲	۰۰۰	۷۸۲۰۳	۲۴/۷۳
یسزد	۲۰۷۱۶	۴۸/۹۱	۲۰۳۳۶	۴۶/۵۳	۲۰۲۰۳	۰۰۰	۱۶۶۶۶	۲۸/۱۶
چهارمحال و بختیاری	۱۳۷۴۰	۲۸/۸۵	۱۳۹۴۵	۲۸/۳۸	۱۴۴۳۲	۰۰۰	۱۳۸۰۷	۲۱/۸۸
سیستان و بلوچستان	۲۳۱۴۰	۲۷/۹۲	۲۳۴۶۰	۲۷/۴۳	۲۳۱۲۷	۰۰۰	۲۳۲۴۵	۲۹/۴۲
کردستان	۱۸۵۱۳	۳۰/۰۶	۱۸۶۶۵	۱۹/۵۹	۲۳۳۴۸	۰۰۰	۲۲۱۰۳	۲۰/۵۱
ایلام	۶۷۴۰	۲۵/۳۲	۶۸۰۴	۲۴/۷۷	۶۹۸۸	۰۰۰	۶۸۶۱	۱۷/۹۶
کهگیلویه و بویر احمد	۵۱۹۴	۱۷/۷۹	۸۳۰۷	۲۴/۲۵	۷۶۸۲	۰۰۰	۷۵۱۳	۱۸/۲۴
کل کشور	۱۲۰۶۸۶۵	۲۹/۷۴	۱۱۹۰۸۵۸	۲۸/۰۰	۱۲۲۸۲۵۳	۳۵/۸۱	۱۱۳۲۳۵۸	۲۲/۹۰

ماخذ:

ب. م. ب. آ و ردموسسه مطالعات و پژوهشهای بازرگانی براساس آمار جمعیت : مرکز آمار ایران، نتایج تحقیقاتی سرشماری عمومی نفوس و مسکن مهرماه ۱۳۶۵، کل کشور (تهران: مرکز آمار ایران، اردیبهشت ۶۷) ص ۱۹ الی ۵۰.

۰۰۰ : رقم در دسترس نیست

- آمار مربوط به سالهای ۱۳۶۲ و ۱۳۶۳: موسسه مطالعات و پژوهشهای بازرگانی، شکار آسری انتقارات با وار جهانی کا انتشاره (تراز: موسسه مطالعات و پژوهشهای بازرگانی، ۱۳۶۵)، ص ۲۳۷.
- آمار مربوط به سالهای ۱۳۶۲ و ۱۳۶۴: شرکت سهامی قند و شکر کشور، عملکرد سال ۱۳۶۵ (تهران: شرکت سهامی قند و شکر کشور ۱۳۶۷)، ص ۲۴.

جدول شماره ۶- متوسط قیمت جهانی شکر و مقایسه آن با قیمت های خریداران ۱۳۵۲ الی ۱۳۶۵ "۱۳۶۳-۱۹۸۶"

سالها	متوسط قیمت جهانی (۱) * جهانی (دلایر پوند) #	متوسط قیمت جهانی ب. م. (دلایر/کیلوگرم)	نرخ تبدیل دلایر به ریال "۲" (ریال)	متوسط قیمت جهانی ب. م. (ریال/کیلوگرم)	قیمت خریدار "C&F" ۳ و "۴" (ریال/کیلوگرم)
۱۳۵۲	۹/۲۵	۲۰/۸۳	۶۹/۰۶۵	۱۴/۴	۱۷/۸۵
۱۳۵۳	۲۹/۶۶	۶۵/۳۹	۶۷/۶۵۲	۴۴/۲	۴۳/۷۰
۱۳۵۴	۲۰/۳۷	۴۴/۹۱	۶۷/۶۳۹	۳۰/۴	۶۱/۲۵
۱۳۵۵	۱۱/۵۱	۲۵/۳۷	۷۰/۲۲۲	۱۷/۸	۶۴/۵۶
۱۳۵۶	۸/۱۰	۱۷/۸۵	۷۰/۶۱۷	۱۲/۶	۲۵/۳۲
۱۳۵۷	۷/۸۱	۱۷/۲۱	۷۰/۴۷۵	۱۲/۱	۱۶/۰۹
۱۳۵۸	۹/۶۵	۲۱/۲۷	۷۰/۴۷۵	۱۵/۰	۳۱/۸
۱۳۵۹	۲۸/۶۹	۶۳/۲۵	۷۰/۶۱۵	۴۴/۷	۵۵/۲
۱۳۶۰	۱۶/۸۳	۳۷/۱۰	۷۸/۳۲۸	۲۹/۱	۴۶/۹
۱۳۶۱	۸/۳۵	۱۸/۴۱	۸۳/۶۰۲	۱۵/۴	۳۵/۸۱
۱۳۶۲	۸/۴۹	۱۸/۷۲	۸۶/۳۵۸	۱۶/۲	۳۸/۳
۱۳۶۳	۵/۲۰	۱۱/۴۶	۹۰/۰۳	۱۰/۴	۳۶/۴۵
۱۳۶۴	۴/۰۶	۸/۹۵	۹۱/۰۵۲	۸/۲	۳۳
۱۳۶۵	۶/۰۴	۱۳/۳۱	۷۸/۷۶۰	۱۰/۵	۳۱/۸

ماخذ:

* قوب جزایر دریای کارائیب.

** (هر پوند مساوی ۰/۴۵۳۶ کیلوگرم می باشد.

ب. م. (برآورد موسسه مطالعات و پژوهشهای بازرگانی

(1) International Sugar Organization "Sugar Yearbook 1986" (London: International Sugar Organization, 1987). P. 270.

(2) I. M. F. International Financial Statistics, (Washington, 1984), P. 401.

۳- آمار مربوط به سالهای ۱۳۵۲ الی ۱۳۵۸: سازمان برنامه و بودجه، نوسانات تولید چغندر قند در

ایران، (تهران: سازمان برنامه و بودجه، ۱۳۵۸) ص ۰۹.

۴- آمار مربوط به سالهای ۱۳۵۹ الی ۱۳۶۵: سازمان حمایت مصرف کنندگان و تولیدکنندگان،

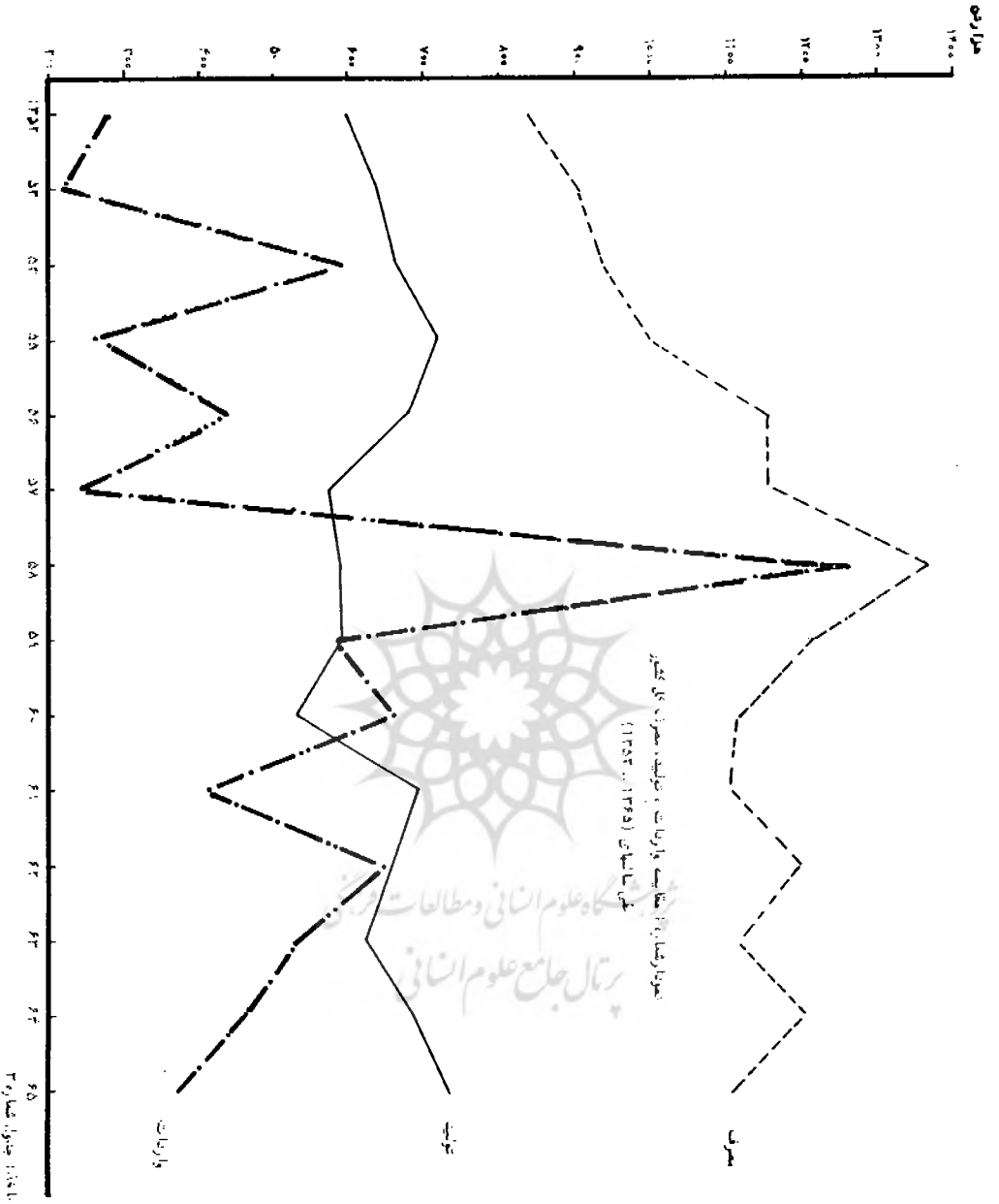
گزارش سازمان حمایت درباره با گزارش فعالیتهای شماره ۴۰۳۹، (تهران: سازمان

حمایت مصرف کنندگان و تولیدکنندگان، ۱۳۶۵)، ص ۱۱.

جدول شماره ۷ - قیمت خرید چندمقدن، تقویمکروز فروش قندوشکر به تفکیک مصرف کننده طی سالهای ۱۳۶۵ - ۱۳۵۲.

سالها	قیمت خرید چندمقدن به کارفرمایان ریالی	قیمت خرید قندوشکر ریالی	قیمت خرید قندوشکر ریالی	قیمت خرید قندوشکر ریالی	قیمت خرید قندوشکر ریالی	قیمت خرید قندوشکر ریالی	قیمت خرید قندوشکر ریالی	قیمت خرید قندوشکر ریالی	فروش به عامل		فروش به مصرف کننده		فروش به مصرف کننده	فروش به مصرف کننده
									شکر	قند	شکر	قند		
۱۳۵۲	۱۷	۸۳	۱۸/۲۵	۷۲	۱۹/۲۵	۵۰۰	۱۳/۶	-	-	-	-	-	-	-
۱۳۵۳	۲۰/۵	۱۰۰	۲۵/۵	۱۰۰	۳۰/۵	۱۳/۶	-	-	-	-	-	-	-	-
۱۳۵۴	۲۷	۱۳۱	۳۲	۱۳۶	۳۷	۲۱/۱	-	-	-	-	-	-	-	-
۱۳۵۵	۲۸	۱۳۶	۳۵	۱۳۷	۴۱	۲۱/۴	-	-	۲۳	۲۷/۵۰	۲۳	۲۹/۵۰	۲۴	-
۱۳۵۶	۳۰	۱۴۶	۳۹	۱۵۳	۴۵	۱۳/۲	-	-	۱	"	"	"	"	-
۱۳۵۷	۳۴	۱۶۵	۴۳/۳۸	۱۷۰	۴۹/۳۸	۴/۴	-	-	۱	"	"	"	"	-
۱۳۵۸	۴۰	۱۷۵	۵۲/۵۰	۲۰۵	۶۱/۵	۳۲/۳۷	-	-	"	"	"	"	"	-
۱۳۵۹	۴۲/۱	۱۸۴	۵۵/۵۰	۲۱۷	۶۵/۵	۱۲/۰۰	-	-	"	"	"	"	"	-
۱۳۶۰	۵۵	۲۶۸	۶۹/۵۰	۲۷۳	۸۰/۵	۱۸/۶	-	-	۲۵	۲۴/۵۰	۲۹	۲۴/۵۰	۲۸	۵۸
۱۳۶۱	۷۰	۳۴۱	۹۰/۱۵	۳۵۴	۱۰۲/۱۵	۶/۰۰	-	-	۲۳	۲۷/۵۰	۲۷/۵۰	۲۷/۵۰	۲۶	۱۱۷
۱۳۶۲	۷۵	۳۶۶	۹۰/۱۵	۳۵۴	۱۰۳/۱۵	۱۵/۰۰	-	-	"	"	"	"	"	"
۱۳۶۳	۹۰	۴۳۹	۱۰۵/۱۰	۴۱۲	۱۱۷/۲	۱۴/۴	-	-	"	"	"	"	"	"
۱۳۶۴	۹۰	۴۳۹	۱۰۵/۲۰	۴۱۲	۱۱۹/۳۰	۱۵/۰۰	-	-	"	"	"	"	"	"
۱۳۶۵	۹۰	۴۳۹	۱۰۹/۲۰	۴۱۲	۱۲۲/۳۰	۱۵/۰۰	-	-	"	"	"	"	"	۲۵۰

ه : ارسالی ۱۳۶۳ فروش قند، به قیمت ۷۷ ریال بشکر ۵۸ ریال برای قندها و تقویمکروز ریالی است .
 ا : سینیهای کارخانجات قندوشکر
 ب : سایر ریالیما به مصرف کننده (تقویمکروز)
 ج : سینیهای کارخانجات مختلف (تقویمکروز)
 د : سایر ریالیما به مصرف کننده (تقویمکروز)
 ه : ارسالیات مختلف سالهای ۱۳۶۳ الی ۱۳۶۵ (تقویمکروز)
 و : سینیهای کارخانجات مختلف سالهای ۱۳۶۳ الی ۱۳۶۵ (تقویمکروز)

فهرست منابع و مأخذ :

~~~~~

الف : فارسی :

- ۱- سازمان برنامه و بودجه، نوسانات تولید چغندر قند ایران، تهران : سازمان برنامه و بودجه، دفتر برنامه‌سنجی و اقتصاد کلان، ۱۳۵۹.
- ۲- ارداهالی، علی، اقتصاد شکر، جلد ۲، تهران : بانک صنعت و معدن، امور پژوهش‌های اقتصادی، ۱۳۶۰.
- ۳- موسسه مطالعات و پژوهش‌های بازرگانی، شکر از سری انتشارات بازار جهانی کالا، شماره ۵، تهران : موسسه مطالعات و پژوهش‌های بازرگانی، ۱۳۶۵.
- ۴- وزارت بازرگانی، نگاهی به تلاش ۳ ساله ... تهران : وزارت بازرگانی، ۲۲ بهمن ۱۳۶۰.
- ۵- سندیکای کارخانجات قند و شکر.
- ۶- ستاد بسیج اقتصادی کشور، وضعیت تولید قند و شکر در کشور، نشریه اقتصادی، شماره ۸۷، ۱۸/۱۲/۶۶.
- ۷- موسسه مطالعات و پژوهش‌های بازرگانی، تولید قند و شکر در ایران، ماهنامه بررسی‌های بازرگانی، شماره ۱۲، اردیبهشت ۱۳۶۸.
- ۸- وزارت صنایع، گزارش صنعت قند و شکر کشور، تهران : وزارت صنایع، دفتر برنامه‌ریزی صنایع غیر فلزی، ۱۳۶۰.
- ۹- شرکت سهامی قند و شکر کشور، عملکرد سال‌های ۱۳۶۴ و ۱۳۶۵، تهران : شرکت سهامی قند و شکر کشور، ۱۳۶۶، ۱۳۶۷.

ب : منابع لاتین :

- 1- International Sugar Organization. Sugar Year book 1986. London: I.S.O., 1987.
- 2- United Nations. Revitatzizing Development. Growth & International Trade, New York: U.N. 1987.
- 3- I.M.F. International Financial Statistics, Washington: 1986.